

II. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ ТА КРАЇНОЗНАВСТВА

УДК 911.3 (316.42)

Книш Мирослава Михайлівна
кандидат географічних наук, доцент

Котик Любов Іванівна

Наконечна Ганна Володимирівна,
кандидат географічних наук

Львівський національний університет
імені Івана Франка, м. Львів, Україна,
e-mail: kotyklub@rambler.ru

Львівський національний університет
імені Івана Франка, м. Львів, Україна
Львівський національний університет
імені Івана Франка, м. Львів, Україна

ПОНЯТТЯ «ТЕРОРИЗМ» У ТЕРМІНОЛОГІЧНОМУ АПАРАТІ СУЧАСНОЇ НАУКИ

Мета: Проаналізувати етимологію поняття «тероризм» та його еволюцію й трансформацію у сучасній суспільно-географічній науці. Узагальнити методологію трактування терміну «тероризм» та запропонувати власний підхід до його означення.

Методика: На першому етапі, детально проаналізовано, систематизовано та узагальнено, з використанням нарративного методу, напрацювання з проблем тероризму та терористичної діяльності в суспільній географії, політології, міжнародному праві, історії. На другому етапі укладено методологію трактування терміну «тероризм», виділено чотири головні критерії його трактування та запропоновано власне розуміння терміна.

Результати: Виокремлено три наукові підходи до розуміння поняття «тероризм»: енциклопедичний, доктринальний, законодавчий. Наведено приклади найбільш поширених визначень поняття згідно даних підходів. Виокремлено ознаки поняття «тероризм» (насильство, цивільне населення, мотивація, недержавні виконавці) та їх проаналізовано за частотою вживання у трактуваннях. Вказано, що головною ознакою є насильство. Друга ознака вказує на об'єкт тероризму — цивільне населення. Третя — визначає мотиви — політичні, релігійні, тощо. Четверта — констатує суб'єктів тероризму.

Наукова новизна: Укладено методологію трактування терміна тероризм. Запропоновано власне трактування даного поняття виходячи з виділених ознак (насильство, мотиви, виконавці, тощо).

Практична значимість: Методологію трактування терміну як і його узагальнений авторський варіант можна використовувати для розробки законодавства з сфери тероризму та укладання поняттєво-термінологічних систем з проблем глобального, міжнародного, регіонального тероризму, тощо.

Ключові слова: терор, тероризм, методологія, насильство, мотивація, виконавці, цивільне населення.

УДК 911.3 (316.42)

Кныш Мирослава Михайловна,
кандидат географических наук, доцент

Котык Любовь Ивановна

Наконечна Ганна Владимировна,

Львовский национальный университет
имени Ивана Франко, г. Львов, Украина,
e-mail: kotyklub@rambler.ru

Львовский национальный университет
имени Ивана Франко, г. Львов, Украина
Львовский национальный университет

ПОНЯТИЕ «ТЕРРОРИЗМ» В ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКОМ АППАРАТЕ СОВРЕМЕННОЙ НАУКИ

Цель: Проанализировать этимологию понятия «терроризм» и его эволюцию и трансформацию в современной общественно-географической науке. Обобщить методологию трактовки термина «терроризм» и предложить собственный подход к его определению.

Методика: На первом этапе, подробно проанализированы, систематизированы и обобщены, с использованием нарративного метода, наработки по проблемам терроризма и террористической деятельности в общественной географии, политологии, международном праве, истории. На втором этапе уложено методологию трактовки термина «терроризм», выделено четыре главные критерии его трактовки и предложено собственное понимание термина.

Результаты: Выделены три научные подходы к пониманию понятия «терроризм»: энциклопедический, доктринальный, законодательный. Приведены примеры наиболее распространенных определений понятия согласно данных подходов. Выделены признаки понятия «терроризм» (насилие, гражданское население, мотивация, негосударственные исполнители) и проанализированы по частоте употребления в трактовках. Указано, что главным признаком является насилие. Второй признак указывает на объект терроризма — гражданское население. Третий — определяет мотивы — политические, религиозные и тому подобное. Четвертый — констатирует субъектов терроризма.

Научная новизна: Заключено методологию трактовка термина терроризм. Предложено собственную трактовку данного понятия исходя из выделенных признаков (насилие, мотивы, исполнители и т.д.).

Практическая значимость: Методологию трактовка термина как и его обобщенный авторский вариант можно использовать для разработки законодательства со сферы терроризма и укладки понятийно-терминологических систем по проблемам глобального, международного, регионального терроризма.

Ключевые слова: террор, терроризм, методология, насилие, мотивация, исполнители, гражданское население.

UDC 911.3 (316.42)

Knysh Myroslava Myhajlivna,
Doctor of Geographical Sciences, associate
professor
Kotyk Lubov Ivanivna

Ivan Franko National University of Lviv,
Lviv, Ukraine,
e-mail: kotyklub@rambler.ru

Ivan Franko National University of Lviv,
Lviv, Ukraine

Nakonechna Hanna Volodymyrivna,
Doctor of Geographical Sciences

Ivan Franko National University of Lviv,
Lviv, Ukraine

NOTION OF «TERRORISM» IN THE TERMINOLOGY OF MODERN SCIENCE

Purpose: The etymology of the concept of «terrorism» and its evolution and transformation of modern human-geographical science are analyze. Summarize the methodology of interpretation of the term "terrorism" and to offer its own approach to the definition.

Methods: In the first stage, a detailed analysis of systematized and generalized, using narrative method of working out the problems of terrorism and terrorist activities in human geography, political science, international law and history. The second phase is concluded methodology interpretation of the term "terrorism", four main criteria for its interpretation and suggests proper understanding of the term.

Results: Three scientific approaches to understanding the concept of "terrorism", encyclopedic, doctrinal, legislative was determined. Examples of the most common definitions according to these approaches. Author determined features of the concept of "terrorism" (violence, civilians, motivation, non-performers) and their analysis by frequency of use in treatment. Indicated that the main feature is the violence. The second feature points on the object of terrorism - civilians. Third - identifies reasons - political, religious, and so on. Fourth - says terrorist entities.

Scientific novelty: Methodology interpretation of the term terrorism was done. A proper interpretation of this concept based on selected characteristics (violence, motives, performers, etc.).

The practical significance: Methodology interpretation of the term as its author generalized version can be used to develop legislation from the field of terrorism and conclusion of conceptual and terminological systems of global, international, regional terrorism, and so on.

Key words: terror, terrorism, methodology, violence, motivation, performers civilians.

Постановка проблеми. В умовах здійснення на території України антитерористичної операції та активізації терористичної діяльності у світі (Пакистан, Сирія, Афганістан, Індонезія, Індія, Єгипет, Ізраїль) на часі є проблема дослідження терористичної діяльності в географії та укладання відповідного поняттєво-термінологічного апарату. Тому важливим є вивчення етимології та підходів до сучасного трактування базового поняття — тероризм.

Аналіз найновіших досліджень і публікацій. На сьогодні є значна кількість українських та іноземних публікацій, присвячених проблемі тероризму, у тому числі фахових підручників з конфліктології, терології та геополітики [1, 5, 7], навчальних посібників [4, 5], статей [3, 8], аналітичних й статистичних матеріалів [2, 6, 9].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значний обсяг публікацій з проблем тероризму до сьогодні не існує єдиного усталеного трактування поняття, що ускладнює укладання національної законодавчої бази та ідентифікації протизаконних дій, як терористичні акти. Останнє вносить сум'яття у суспільно-географічні дослідження та не дозволяє виконувати ґрунтовні розвідки з проблем геопросторової організації терористичної діяльності у світі, загалом, чи в окремих регіонах, зокрема.

Формулювання цілей статті. Проаналізувати етимологію поняття «тероризм» та його еволюцію й трансформацію у сучасній суспільно-географічній науці. Узагальнити методологію трактування терміну «тероризм» та запропонувати власний підхід до його означення.

Виклад основного матеріалу. Уточнення поняттєво-термінологічного апарату є важливим методологічним прийомом на початку дослідження будь-якої проблеми. Саме тому необхідно розглянути систему вихідних

(базових понять): «терор», «тероризм», «міжнародний тероризм», «новий тероризм», «транснаціональний тероризм».

Термін «тероризм» як поняття став джерелом непорозумінь, протиріч і протистоянь, щойно увійшов у лексику. У спеціалізованих дослідженнях вчених-терологів подається понад 200 означень даного поняття. Перше визначення тероризму було запропоноване 1937 р. Лігою Націй в «Конвенції по запобіганню та покаранню актів тероризму»: «Злочинні дії, що здійснюються проти іншої держави або населення будь-якої держави з тим, щоб викликати страх серед окремих осіб, груп або більшості населення». Поняття «тероризм» вперше було занесене у політичний словник Е. Бьорком, який досліджував цей термін, визначаючи Французьку революцію як «епоху терору». У словниковій літературі означення «тероризму» виводять від лат. terror – страх та фран. terroriser, що означає залякувати насильством, тримати у стані постійного страху, тобто від семантики значення терміну. Аналіз і систематизація означень «тероризму» дозволяє виокремити такі наукові підходи: енциклопедичний; доктринальний; законодавчий.

Табл. 1

Наукові підходи до трактування поняття «тероризм»

Назва підходу	Зміст поняття	Автор / джерело, рік
Енциклопедичний	1) Державне правління з використанням залякування, запроваджене правлячою партією Франції під час революції 1789–1794 рр; 2) Політика, що має на меті залякування тих, проти кого вона спрямована	Oxford English Dictionary, 2005
	Політика насильства і залякування, яка використовується з боку «слабкого» - радикальної політичної опозиції, екстремістсько-налаштованих національних меншин, релігійних фанатів та інших	Глобалістика: енциклопедія, 2003
	Здійснювання, застосування терору; діяльність і тактика терористів	Великий тлумачний словник сучасної української мови, 2005
Доктринальний	Традиційні форми загально-кримінальних злочинів, але які скоюються навмисно з метою викликати паніку, безлад в організованому суспільстві, зруйнувати громадський порядок, паралізувати протидію з боку громадськості та інтенсифікувати біди та страждання суспільства	Ф. Аречага, 1977
	Погроза насильством, індивідуальні акти насильства чи компанії насильства, які мають на меті, в першу чергу, навіювати страх	С. Розен, Р. Франк, 1985
	Нелегітимне використання сили для реалізації мети шляхом	В. Лакер, 1987

загрози невинним людям	
Любий тип політичного насильства, який не має адекватного морального і юридичного виправдання, незалежно від того, хто до нього вдається – революційна група чи уряд	Р. Фальк, 1988
Як такі загально небезпечні дії або загрозу ними, що вчиняються публічно і посягають на суспільну безпеку та спрямовані на створення в соціальній сфері обстановки страху, неспокою, пригніченості в цілях прямого або непрямого впливу на прийняття будь-якого рішення або відмови від нього в інтересах винних	В. Смелянов, 1998
Навмисне і свідомо мотивоване використання насильства проти мирного населення, інфраструктури, військових і політичних об'єктів, як засіб дестабілізації і дезорганізації суспільно-політичних структур суспільства	В. Рибakov, 2002
Військово-політична категорія, особливий вид війни, компонент політичної культури і напрям ідейного світогляду, який включає силові та інші мотивовані дії, які представляють загрозу з боку організованих структур, які діють поза державою	Д. Арас, 2003
Діяльність, спрямована на знищення і послаблення сучасної політичної системи світу	А. Малащенко, 2006
Акт, здійснений з метою причинити смерть або серйозні фізичні пошкодження цивільному населенню.	К. Аннак, 2005
Політика залякування і насильницьких дій, спрямованих на досягнення конкретних політичних або інших цілей, на зміну внутрішньої і зовнішньої політики держави, провокування міжнародних інцидентів і збройних конфліктів, конфліктних ситуацій на міжетнічному і міжрегіональному ґрунті, нав'язування певної лінії поведінки, придушення політичних противників і конкурентів з використанням убивств, замахів, диверсійних актів як проти противників, так і проти непричетного до протистояння населення	А. Канто, 2005
Злочинне діяння, що відрізняється підвищеною суспільною небезпекою та публічним характером його скоєння і виявляється у наступному: свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства відносно окремих осіб або групи осіб, що беруть участь у військових діях в ситуації збройного конфлікту	В. Ткач, 2011
Засіб застосування насильства для впливу шляхом залякування на недоторканність національних та наднаціональних інститутів, що уже призводить до невинних жертв, чи суспільно небезпечних наслідків, або являє собою загрозу їх настання	В. Антипенко, 1999
Негативне соціальне явище обумовлене соціальними, політичними та економічними чинниками, що полягає у застосуванні насильства або інших загально небезпечних дій особою або групою осіб, які прагнуть шляхом залякування та примусу досягти певних соціальних змін у власних інтересах	В. Ліпкан, 2000
Міжнародна або внутрішньодержавна, але яка має міжнародний (тобто охоплює дві або більше держав) характер, організаційна та інша діяльність, спрямована на створення спеціальних організацій та груп для вчинення вбивств та	І. Карповець, 1979

	замаху на вбивства, нанесення тілесних ушкоджень, застосування насильства і захоплення людей в якості заручників з метою отримання викупу, насильницького позбавлення особи свободи, застосування тортур, шантажу і таке інше; нанесення шкоди демократичним та прогресивним і соціальним перетворенням; залякування людей; насильство над людьми і фізичне знищення в угоду реакційним поглядам та ідеологіям фашистського, расистського, анархістського або військово-бюрократичного толку; отримання ними матеріальної чи іншої вигоди	
Законодавчий	Як погроза застосування чи саме застосування насильства в політичних цілях окремими особами чи групою осіб, які діють за або проти існуючого в даній країні уряду коли такі дії спрямовані на те, щоб нанести удар чи залякати більш чисельну групу, ніж безпосередня жертва, щодо якої було застосовано насильство	Patterns of International Terrorism //CIA, 1980
	Протизаконне застосування сил проти осіб чи власності, щоб залякати чи примусити уряд, цивільне населення чи будь-який сегмент цього для досягнення політичних і соціальних цілей	Infoterror.net, 2013
	Протиправне застосування сили чи насильства з революційною організацією проти індивідів або власності з метою справити тиск чи залякати уряд або суспільство нерідко в політичних чи ідеологічних цілях	United States Department of Defense, 1980
	Навмисне використання незаконного насильства для навіювання страху, спрямованого на примус або залякування влади чи суспільства переважно з політичною, ідеологічною або релігійною метою	United States Department of Defense, 1992
	Такі дії чи погрози дій, які здійснюються з політичними, релігійними та ідеологічними мотивами і пов'язані з насильством проти особи, ризиком для здоров'я і безпеки населення, серйозними збитками майна, порушенням роботи електронних систем тощо	Нове антитерористичне законодавство Великобританії, 2001
	Здійснювані у світовому чи регіональному масштабі терористичними організаціями, угрупованнями, у тому числі за підтримки державних органів окремих держав, з метою досягнення певних цілей суспільно-небезпечні насильницькі діяння, пов'язані з викраденням, захопленням, вбивством ні в чому не винних людей чи загрозою їх життю і здоров'ю, зруйнуванням чи загрозою зруйнування важливих народногосподарських об'єктів, систем життєзабезпечення, комунікацій, застосуванням чи загрозою застосування ядерної, хімічної, біологічної та іншої зброї масового ураження	Ст. 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом», 2003
	Любі діяння, що мають на меті викликати смерть мирних жителів або причинити їм важкі тілесні ушкодження, якщо мета такого діяння в силу його характеру, полягає в тому, щоб залякати населення або заставити уряд чи міжнародні організації здійснити яку-небудь дію або стримати від її здійснення	Група високого рівня по загрозам, викликам і змінам (ООН), 2010
	Суспільно-небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому,	Закон України

цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякуванням населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей	«Про боротьбу з тероризмом», редакція 2014

Укладено авторами на основі: [1—9].

У наукових публікаціях вчених-терологів за частотою вживання та процентним співвідношенням у трактуванні можна виокремити такі ознаки поняття «тероризму»: насильство або погроза його здійснення; цивільне населення або неармійські мішені, політичні, ідеологічні або релігійні мотивації; недержавні або державні виконавці. У наведених вище тлумаченнях «тероризму» домінантну позицію займає ознака «насильство або погроза його здійснення», так як у 14 визначеннях зустрічаємо 13 разів. Друге місце посідають об'єкти терористичних атак – цивільне населення і неармійські мішені, на третьому – мотивації, при цьому найчастіше зустрічаються політичні мотивації. Дуже рідко – 2 рази, у наведених визначеннях поняття «тероризму», вказуються суб'єкти вчинення терористичних актів – недержавні і державні виконавці.

Таким чином методологія трактування поняття «тероризму» (рис. 2) включає чотири складові, наведені на рис. 1.: а) насильство або погроза його здійснення; б) цивільне населення; в) мотивації; г) недержавні виконавці.

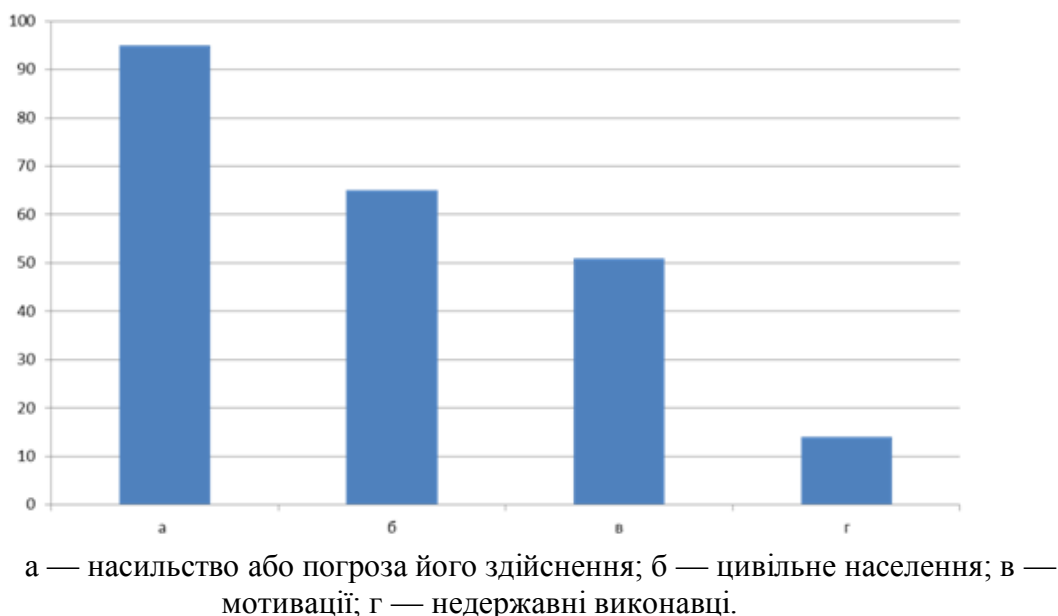

Рис. 1. Ознаки поняття «тероризм» за частотою вживання та його процентним співвідношенням у трактуванні

Перший, головний критерій, який визначає сутність даного поняття: насильство або погроза його здійснення. Актом тероризму вважається як учинений акт насильства, так і погроза його здійснення. Наприклад, якщо бомба вб'є людину та пошкодить майно – це очевидний акт тероризму. Так

само погроза, наприклад, телефонний дзвінок з повідомленням про встановлення бомби теж вважається тероризмом.

Другий критерій вказує на об'єкти тероризму — цивільне населення або неармійські мішені. Найпоширенішою мішенню терористичних актів виступають символи політичної, економічної могутності тих чи інших країн. Наприклад, Всесвітній торговий центр у Нью-Йорку або представництва міжнародних організацій в арабських країнах. Найчастіше теракти не мають конкретної адреси. При цьому терористи вибирають місця де можуть бути велика кількість потенційних жертв.

Третій критерій зазначає мотивації: політичні, ідеологічні, релігійні.

Четвертий критерій вказує на суб'єктів тероризму: недержавних та державних виконавців.

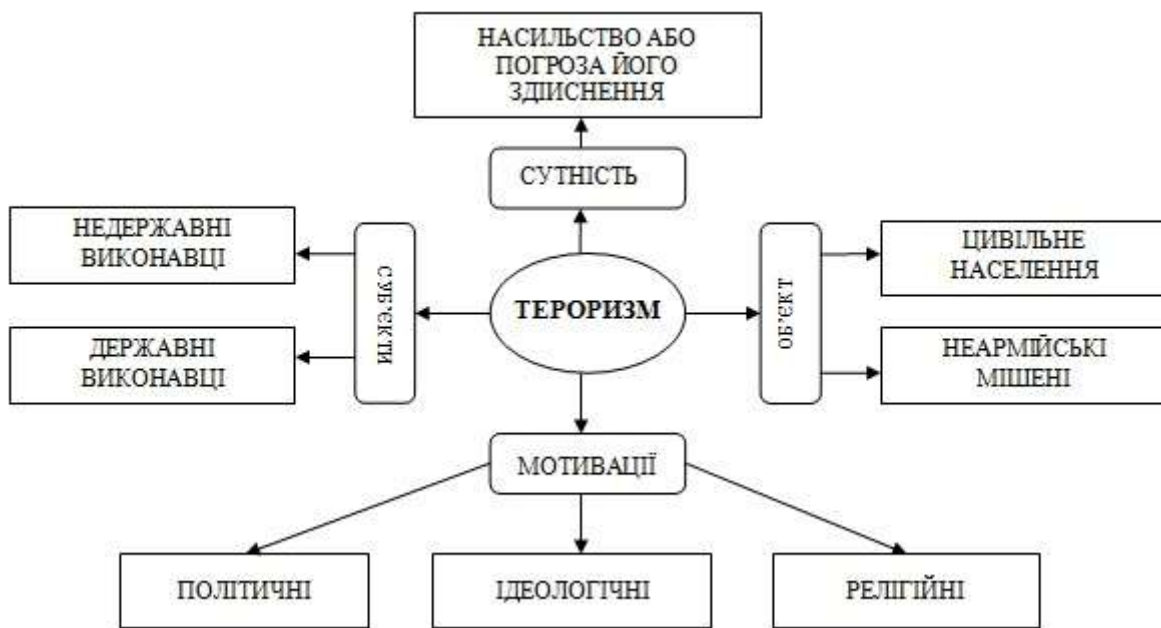

Рис. 2. Методологія трактування терміну «тероризм».

На думку більшості вчених [1, 5, 7, 8], у визначеннях тероризму повинні зазначатися суб'єкти вчинення терористичних актів. При цьому вони зазначають [7, 8], що якщо звужити поняття лише до недержавних виконавців, то виключимо дії багатьох диктаторів, які по всьому світу забороняють діяльність багатьох політичних опонентів, застосовуючи репресії.

Отже, враховуючи основні критерії тероризму, можна дати таке коротке узагальнююче визначення «тероризму»: «Насильницькі дії недержавних виконавців проти цивільного населення з політичною метою». Таким чином не зважаючи на тривалу історію існування поняття «тероризм» та велику кількість підходів до його трактування, донині не існує загальноприйнятого трактування.

На думку вчених та експертів-терологів, відсутність універсального означення «тероризму» можна пояснити двома причинами: по-перше, тероризм як суспільно-політичне явище є складним, динамічним і

важкопрогнозованим актом насильства; по-друге, він торкається практично усіх аспектів суспільного життя: політичних, економічних, соціальних, психологічних, релігійних тощо.

Головна складність у визначенні поняття «тероризму», яке можна було б використати у міжнародному праві, обумовлена неоднозначними оцінками того чи іншого акту терористичної діяльності. Адже те, що одні оцінюють як тероризм, інші – вважають боротьбою за свободу і національну незалежність. Якщо дати точне правове означення «тероризму», то отримаємо поняття, з допомогою якого можна буде точно визначити всіх суб'єктів. Вчені зазначають, що тероризм – «це політична боротьба, яка здійснюється шляхом незаконного насильства, аж до фізичного знищення» [1]. Якщо експерти ООН схвалюють таке визначення, то терористами стануть не тільки Бен Ладен, але й усі ті, хто його знищив з допомогою використання насильства, оскільки відсутність загальноприйнятого означення тероризму стримує розробку ефективної антитерористичної стратегії. На думку експертів ООН, у визначенні має бути зазначено, що використання сили державою проти мирних жителів є військовий злочин. Визначення тероризму не має применшувати право на опір народів, які перебувають під окупацією. Тривалі пошуки означення «тероризм» ускладнюють не тільки удосконалення його правової бази, але розробку й реалізацію ефективних засобів у боротьбі з тероризмом.

Висновки. Вивчення означень «тероризму» дозволило виокремити три наукові підходи: енциклопедичний; доктринальний; законодавчий; укласти методологію трактування терміну; виокремити чотири головні критерії, які визначає сутність поняття «тероризм»: насильство, цивільне населення, мотивація, виконавці; запропонувати коротке узагальнююче визначення «тероризму»: насильницькі дії недержавних виконавців проти цивільного населення з політичною метою. Перспективи дослідження пов'язані з укладанням поняттєво-термінологічних систем з сфери тероризму, глобального тероризму, регіонального тероризму, тощо.

Список використаних джерел

1. Василенко И. А. Геополитика современного мира / И. А. Василенко. — М. : Гардарики, 2007. — 317 с.
2. Глобалистика : [энциклопедия] / [глав. ред. И. И. Мазур, А. Н. Чумаков]. — М. : ОАО Изд-во «Радуга», 2003. — 1328 с.
3. Книш М. М. Глобалізація терористичної діяльності / М. М. Книш, Л. І. Котик // Географія та туризм : наук. зб. — Вип. 21. — К. : Альтерпрес, 2012. — С. 145—155.
4. Книш М. М. Політико-географічна глобалістика / М. М. Книш, Л. І. Котик. — Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2014. — 484 с.
5. Ліпкан В. А. Боротьба з тероризмом / В. А. Ліпкан, Д. Й. Никифорчук, М. М. Руденко. — К. : Знання, 2002. — 254 с.
6. Castree N. A Dictionary of Human Geography / N. Castree, R. Kitchin, A. Rogers. — Oxford : Oxford University Press, 2013. — 592 p.
7. Mustafa D. Geography of Terrorism / D. Mustafa, J. Shaw. — N.-Y. : Oxford University Press, 2013. — ISBN 9780199874002.
8. Mustafa D. The Terrible Geographicalness of Terrorism: Reflections of a Hazards Geographer / D. Mustafa // Antipode. — Vol. 37. — 2005. — P. 72—92.

9. National Counterterrorism Center : Report on Terrorism, 2013 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nctc.gov/witsbanner/docs/2013_report_on_terrorism.pdf.

Список использованных источников

1. Василенко И. А. Геополитика современного мира / И. А. Василенко. — М. : Гардарики, 2007. — 317 с.
2. Глобалистика : [энциклопедия] / [глав. ред. И. И. Мазур, А. Н. Чумаков]. — М. : ОАО Изд-во «Радуга», 2003. — 1328 с.
3. Кныш М. М. Глобализация террористической деятельности / М. М. Кныш, Л. И. Котык // География и туризм: наук. сб. — Вып. 21. — К. : Альтерпрес, 2012. — С. 145—155.
4. Кныш М. М. Политико-географическая глобалистика / М. М. Кныш, Л. И. Котык. — Львов : ЛНУ им. И. Франко, 2014. — 484 с.
5. Липкан В. А. Борьба с терроризмом / В. А. Липкан, Д. Й. Никифорчук, М. М. Руденко. — К. : Знание, 2002. — 254 с.
6. Castree N. A Dictionary of Human Geography / N. Castree, R. Kitchin, A. Rogers. — Oxford : Oxford University Press, 2013. — 592 p.
7. Mustafa D. Geography of Terrorism / D. Mustafa, J. Shaw. — N.-Y. : Oxford University Press, 2013. — ISBN 9780199874002.
8. Mustafa D. The Terrible Geographicalness of Terrorism: Reflections of a Hazards Geographer / D. Mustafa // Antipode. — Vol. 37. — 2005. — P. 72—92.
9. National Counterterrorism Center : Report on Terrorism, 2013 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nctc.gov/witsbanner/docs/2013_report_on_terrorism.pdf.

References:

1. Vasylenko I. A. (2007) Neopolityka sovremennogo myra, Moskva, 317 p.
2. Hlobalistyka : [entsyklopedyya] (2003) / [hlav. red. Y. Y. Mazur, A. N. Chumakov], Moskva, ОАО Yzd-vo «Raduha», 1328 p.
3. Knysh M. M., Kotyk L. I. (2012) Hlobalizatsiya terorystychnoyi diyal'nosti // // Neohrafiya ta turyzm : nauk. zb. — Vol. 21. — Kiev, Al'terpres, Pp. 145—155.
4. Knysh M. M., Kotyk L. I. (2014) Polityko-heohrafichna hlobalistyka, Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, 484 p.
5. Lipkan V. A., Nykyforchuk D. Y., Rudenko M. M. (2002) Borot'ba z teroryzмом, Kiev, Znannya, 254 p.
6. Castree N., Kitchin R., Rogers A. (2013) Dictionary of Human Geography, Oxford, Oxford University Press, 592 p.
7. Mustafa D., Shaw J. (2013) Geography of Terrorism, N.-Y. : Oxford University Press, ISBN 9780199874002.
8. Mustafa D. (2005) The Terrible Geographicalness of Terrorism: Reflections of a Hazards Geographer // Antipode, Vol. 37, P. 72—92.
9. National Counterterrorism Center : Report on Terrorism, 2013 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.nctc.gov/witsbanner/docs/2013_report_on_terrorism.pdf.

УДК 911.3

Циганок Марина Леонідівна

Київський національний університет імені
Тараса Шевченка, м. Київ, Україна
e-mail: ml.tsyganok@gmail.com

Смирнов Ігор Георгійович,
доктор географічних наук, професор

Київський національний університет імені
Тараса Шевченка, м. Київ, Україна
e-mail: smyrnov_ig@ukr.net

**ГЕОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНИХ
КЛАСТЕРІВ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ**